

Kruta resnica o komandantu Stanetu

4 Julij, 2012 - 17:33

Tekst: Igor Kršinar | **Foto:** Bobo

Partizanski komandant Franc Rozman Stane je bil glede na pisanje Edvarda Kardelja odgovoren za medvojno likvidacijo ljudi na območju Ljubljanske pokrajine leta 1942. Kljub temu pa v opozicijskih PS in SD ter koalicijski Državljanski listi protestirajo zaradi preimenovanja vojašnice, ki je nosila njegovo ime, po padlem teritorialcu, ki je izgubil svoje življenje za obrambo samostojne Slovenije leta 1991.

Po proslavi dneva državnosti je slovensko politiko razdelilo še preimenovanje vojašnice Franca Rozmana Staneta v Ljubljani po Edvardu Peperku, padlem teritorialcu v vojni za Slovenijo leta 1991. Proti preimenovanju nista protestirali le opozicijski PS in SD, ampak tudi koalicijska Državljanska lista. Poslanska skupina DL je namreč zapisala, da ostro nasprotuje preimenovanju vojašnice Franca Rozmana Staneta, ki to ime s ponosom nosi že od osvoboditve Ljubljane – mesta heroja dalje. Mimogrede, pred osamosvojitvijo, ko je bila v njej jugoslovanska armada, se je imenovala vojašnica bratstva in enotnosti, po partizanskemu komandantu pa so jo preimenovali sredi devetdesetih. Zanimivo je tudi, da je poziv Virantove skupine sledil pismu zveze borcev za vrednote NOB, v katerem obrambnega ministra Aleša Hojsa poziva, naj premisli o preimenovanju vojašnice Franca Rozmana Staneta.

Franco Rozman Stane ni bil zgolj legendarni partizanski komandant, ki je umrl v nesreči leta 1944, ampak glede na zgodovinske vire tudi zelo sporna osebnost. Arhiv Slovenije hrani poročilo, ki ga je 17.7.1942 Edvard Kardelj poslali Ivu Loli Ribarju, v njem pa zelo obremenjuje enoto, ki jo takrat vodil Franc Rozman Stane: »Včasih so [partizani - op.p.] nekaj mnogo likvidirali. Tako je npr. 2. grupa likvidirala mesečno samo na enem majhnem odseku povprečno do 60 ljudi. Zgodile pa so se tudi hujše stvari, o katerih ti pismeno ne bom govoril.«

V istem poročilu, ki je omenjeno tudi v Dokumentih ljudske revolucije (DLRS), je Kardelj še zapisal: »Imamo celo več primerov, da so kratko malo zaprli ali celo postrelili tudi naše zaveznike, da o drugih - o raznih tovarnarjih in bogataših - niti ne govorim« in »Glavno, proti čemer se moramo boriti pri naših partizanih, je sektaštvo, prehod v drugo

etapo vojne, zaostrovanje razredne vojne. Večina jih niti ne misli na to, da je to osvobodilna vojna, ampak revolucija, ZSSR in Stalin.«

Kako se je partizanski osvobodilni boj spremenil v krvavo revolucijo, potrjuje Kardelj v svojem naslednjem pismu Ivu Loli Ribarju, datiranem iz 25.7.1942: »Posebno mnogo je sektaškega odnosa do zaveznikov, kar je privedlo do mnogih nevarnih trenj z zavezniki, zlasti s krščanskimi socialisti; nadalje pretiravajo v pobijanju bele garde, pri čemer gre pogosto za ljudi, ki jih morda niti ne bi bilo treba uvrščati v to kategorijo sovražnikov, so celo posamezni primeri odvratnega mučenja nekaterih ljudi, kar se je razneslo že med prebivalstvom in vrglo zelo slabo luč na lik partizanskega borca; so elementi ropanja itd.«

V pismu Zdenki Kidrič iz 2.8.1942 pa se je Kardelj celo zgražal nad partizanskim nasiljem: »Okrog Mokronoga in Mirne pa so partizani zares delali svinjarije. Na žalost to ni edini primer. V zadnjem času je to glavno vprašanje, ki ga imamo pred seboj.«

Med temi »osvoboditelji« je tedaj igral pomembno vlogo tudi komandant Stane, saj je bil poveljnik 2. grupe odredov v času, ko je ta enota zagrešila zločine, o katerih je pisal Edvard Kardelj. Postavlja se vprašanje, koliko ljudi je ta enota, ki je v povprečju samo na enem majhnem odseku in v enem mesecu pobila do 60 ljudi, pobila skupaj na vseh odsekih in v vsem obdobju. 2. grupa odredov, ki je takrat veljala za najboljšo partizansko enoto, je nastala 1.5.1942 s preimenovanjem in preoblikovanjem 1. brigade (ustanovljene 4.4.1942). Sredi junija 1942 je štela okoli 700 borcev, od katerih jih je 550 pod vodstvom Rozmana 20.6. krenilo preko Notranjske in Gorenjske na pohod na Štajersko. Torej je ta enota lahko počenjala zločine v italijansko okupirani tako imenovani Ljubljanski pokrajini (Dolenjska, Notranjska) le do tega datuma. Tu se sedaj postavlja logično vprašanje odgovornosti Franca Rozmana za te zločine. V vsaki vojski je poveljnik odgovoren za ravnanje njemu podrejenih v enoti, ki ji poveljuje. Franc Rozman prav gotovo nosi vsaj »objektivno odgovornost« za zločine, ki jih je storila 2. grupa odredov, kateri je on poveljeval.

Tudi če ni teh zločinov sam ukazal ali celo lastnoročno storil, pa je dejstvo, da on teh zločinov ni preprečil. Da pa so se zgodili, ne more biti dvoma. Edvard Kardelj prav gotovo ne bi pisal neresnic v škodo partizanske vojske, da ne omenjamo protipartizanskih virov o partizanskem nasilju v tistem času.